

Kitap Tanıtımı/Book Review

Pınar Ülgen, Orta Çağ Avrupa'sında Aşk, Tutku, Entrika ve Romantizm, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2023

Merve Zeren*

(ORCID: 0009-0001-9446-3158)

Makale Gönderim Tarihi

14.01.2024

Makale Kabul Tarihi

07.02.2024

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Zeren, M., "Kitap Tanıtımı/Book Review: Pınar Ülgen, Orta Çağ Avrupa'sında Aşk, Tutku, Entrika ve Romantizm, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2023", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9/1 (Mart 2024): 938-942.

APA: Zeren, M. (2024). Kitap Tanıtımı/Book Review: Pınar Ülgen, Orta Çağ Avrupa'sında Aşk, Tutku, Entrika ve Romantizm, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2023. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 938-942.

1980 Elazığ doğumlu Prof. Dr. Pınar Ülgen, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tarih Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır. Yüksek lisans tezini "Orta Çağ Avrupa'sında Sanayi", Doktora tezini ise 2008 yılında "XI.-XV. Yüzyıllarda Yakındoğu ve Avrupa'da Teknolojik Gelişmeler ve Bu Gelişmelerin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Etkileri" olarak tamamlamış ve Gaziosmanpaşa Üniversitesinde Yrd. Doç. Dr. Olarak görevine başlamıştır. Çok sayıda ödülü bulunan yazar 2011-2012 yıllarında Bilim ve Sanat ödülünü, 2022'de En İyi Kadın Tarihçi Ödülünü ve 2023 yılında ise Avrupa Tarihi alanındaki çalışmaları dolayısıyla üstün başarı ödülü almıştır. Yazarın Orta Çağ Avrupa tarihi ve karşılaştırmalı tarihle ilgili çok sayıda çalışması bulunmaktadır.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Hitit Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye, merve.zeren19@gmail.com.

MA Candidate, Hitit University, Institute of Graduate Studies, Main Discipline of History, Turkey.

Kitap, yazara ait şiir, bölümler, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Yazarın, bölümlerin anlatımına başlamadan önce yazmış olduğu şu söz dikkat çekmektedir: *“Adı bende saklı, yeri kalbimde gizli” dediğimiz herkese...*

Kitapta diğerlerine kıyasla en uzun olan ilk bölümde bulunan, “Aşkın Bileşenleri” (11-22) başlığında kadının toplumdaki yeri üzerinde durulmuştur. Kadın erkek ilişkileri değerlendirilirken evlilik ritüelinde kilisenin etkisinden bahsedilmektedir. Kadın ve erkeğin kutuplaştırılması toplumda kilisenin istemediği davranışların artmasına neden olmuştur. Bu kısımda yazar, Orta Çağ'dan 18. yüzyıla kadar kadının üzerindeki etkiyi anlatırken ki ifadesi okuyucunun konuyu net bir şekilde kavramasını kolaylaştırır niteliktedir: *“Kadının bedeni bakireyse babasına, evliyse kocasına, rahibeyse İsa'ya aittir.”*

Eserin ikinci başlığı olan “Kilise ve Evlilik” (22-50) kısmında Ülgen, kilisenin evlilik üzerindeki yetkilerinden bahsetmiştir. Orta Çağ'da gerçekleştirilen evliliklerin aşamaları detaylı şekilde aktarılmaktadır. Evliliğin geçerli olması için kadın ve erkeğin gereklilikleri hakkında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Yazar bu konudaki tartışmaları anlatırken Hıristiyan düşüncesinin önderlerinin isimlerine de değinmiştir. Üzerinde durduğu diğer bir nokta ise Kilisenin, I. Gregory döneminden başlayarak yaklaşık 400 yıl boyunca din adamlarının kadınlarla ilişki yaşamasını yasaklamasıdır. Örneğin evlilik için muhtelif kurallar koyulmuş ve bu kuralların ihlal edilmesi durumunda cezalar verilmiştir.

“Evlilik ve Aşk İkilemi” (50-58) konusunda eserde evlilik ritüelinin gerçekleştirilme aşamalarından bahsedilirken kralların evlilikleri hakkında örnek olaylara yer verilmesi, kitabı okuyucu açısından muhtemelen daha zevkli hale getirecektir. Ülgen'in değindiği diğer bir husus da fuhuş konusudur. Bu kadınların çalışabilmesi için belli yerler açılmış ve toplumda belirlenen kurallar doğrultusunda yaşamışlardır. Ayrıca yazarın üzerinde durduğu diğer bir konu ise ideal eş tanımı yapılırken “Evcil Hayvanlar” ifadesinin kullanılmasıdır.

Yazar kitabın “Saray Aşkı” (58-73) kısmında, Şövalyelerin ve hanımlarının aşkları üzerinde durmuştur. Ülgen, Saray Aşkı teriminin İngiltere'de daha çok benimsendiğinden bahsederken, o dönemde yazılmış olan aşk mektuplarına da değinmiştir. Kişilerin kendi ağızlarından yazdığı mektupların kısımlarına yer verilmesi, duyguların

yoğunluğunu okuyucuya hissettirerek kitabı daha ilgi çekici hale getirmektedir. Bu kısımda yazarın belirttiği diğer nokta, aşk karmaşasını ozanlar açısından değerlendirmesidir. Değerlendirmesinde, aşkın “Saf aşk” ve “Karma aşk” olarak iki türden oluştuğunu ifade etmektedir. Aşk kavramı açıklanırken evlilik ve aşkın bağdaşmadığını söyler. Kadın ve erkek kategorik olarak ikiye bölünmüştür; kadın aşağıdadır, erkek ise daha üstündür. Yazar, kadın ve erkek arasındaki çatışmalardan bahsederken bu dönemde yaşayan aşıkların hikayelerini anlatması kitaba farklı bir hava getirmektedir.

Ülgen’in, bu bölümden sonra “Saray Sevgisi Sanatı” adlı kitapta yer alan aşkın kurallarını koyması oldukça dikkat çekmektedir. Bu kısım okuyucunun aşkın insan üzerindeki etkilerinin Orta Çağ’dan günümüze çok fazla değişmeden geldiğini ve ne kadar zaman geçerse geçsin insanlar üzerindeki etkisinin değişmediğini göstermektedir.

Ozanlar Minnesang ve Bir Kadının Aşkı” bölümünde (77-80) Ülgen, 11. yüzyıldan itibaren ozanların bestelediği şarkılarla saray aşkı ivmesinin daha da arttığını ifade etmektedir. Şairlerin besteledikleri şarkılar şövalyeler ve hanımlarının eğlencesi için yazılmıştır. Bu bölümde yazar, bir kadının onuru için bestelenmiş şiiirden bahsetmektedir. Almanya’da zirveye ulaşan bu şiir türü Minnesang’da ortaya çıkmıştır. Yazar, Minnesang’daki şiir türünün tanımını “saray aşkının yüce tanımı” şeklinde yapmıştır. Bu döneme örnek olması için bölümün sonunda şarkı konulmuştur. Şarkının dizeleri, o zaman ki aşıkların duygularını nasıl ifade ettikleri konusunda okuyucuya güzel bir örnek teşkil etmektedir.

“Albelard ve Heloise’nin Yasak Aşkı” (105-108) başlığında yazar, bir öğretmen ve öğrencisinin aşkını ele almaktadır. Ülgen, bu aşk hikayesini anlatırken Albelard’ın yazdığı “Bir Mutsuzluk Öyküsü” eserinde hikayenin tüm detaylarıyla yazıldığını ifade etmesi okuyucuyu bilgilendirir niteliktedir. Aşk hikayesi, Heloise’nin dayısının isteğiyle Albelard’ın Heloise’ye ders vermesiyle başlamıştır. Albelard’ın hadım edilmesi ve iki aşığın ayrı düşmesiyle mutsuz sonla bitmiştir. Bu olaydan sonra hiçbir zaman birbirlerine kavuşamayan iki aşıktan geriye şu sözler kalmıştır; “*Düşünmüştüm ki oruç tutarım, çok çalışırım, küçülür gidersin anılarımda...*”

“Aşkın Bakışları, Hediyeleri, Mekanları ve İşaretleri” (128-142) kısmında aşkın görmeyle mümkün olacağı hatta körlerin bunu

deneyimleyemeyeceğinden bahsedilmektedir. Ülgen'in bunu açıklarken Traubadaur Foulquet de Marseille ve Guillaume de Machaut gibi şairlerin şiirlerinden faydalanması dikkatimizi çekmektedir. Ayrıca aşkın hediyeleri, aşkın mekânları ve aşkın işaretleri noktalarına değinilirken Andreas Carpellanus'un eserinden, bahsi geçen konularla ilgili olan kısımlarına yer verilmesi okuyucuya dönem hakkında daha gerçekçi bilgiler sunmaktadır.

"Kalbin Hikayesi Başlıyor" (147-153) başlığında Ülgen anlatımına şu sözle başlamaktadır: *"Aşkla ilgili bir şeyler söylendiğini veya okunduğunu duyan kişi, her zaman daha çok sever."* Şövalye, leydisine duyduğu derin aşk nedeniyle onun isteği üzerine uzaklaşmış ve bu ıstıraba daha fazla dayanamamıştır. Ölmeden önce yaverine kalbini kutu içinde leydisine götürmesini vasiyet etmiştir. Ülgen, bu kısımda, imkansız ve acı dolu bir aşk hikayesini konu almış ve bazı noktalarda kendi yorumlarına da yer vermiştir.

Eserin ikinci bölümü olan "Aşkın Tutkusunu Yansıtan Orta Çağ'dan Günümüze En Özel Aşk Şiirleri" (154-170) kısmında Ülgen, çok sayıda aşk şiirine, Düğün Duasına ve bir şarkıya yer vermiştir. Bu kısımda yaşanan aşkların şairler tarafından ne şekilde kaleme alındığı anlaşılmaktadır. Şiirler, dönemin aşıklarının yaşadıkları sevinci, hüznü, heyecanı tıpkı o dönemki sıcaklığıyla hissettirmektedir. Bu bölüm birbirinden güzel aşk şiirleriyle son bulmaktadır,

"Aşkın şarabı müziktir,

Ve aşkın şöleni şarkıdır:

Ve aşk ziyafete oturduğunda uzun süre kalır:

Uzun süre oturur ve sarhoş kalkar,

Ama şölen ve şarapla değil;

O büyük zengin şarabı yüreğiyle sarandır."

Kitabın sonuç kısmında (s.171) yazar, aşkı tanımlamış ve her şeyin aşktan olduğu kanısına varmıştır. Bunun dışında kitabın genel olarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Eserin kaynakçası (173-176) incelendiğinde görülecektir ki oldukça geniş bir literatür taraması

yapılmıştır. Bu da bize, Orta Çağ Avrupa'sıyla alakalı çok sayıda yabancı kaynağa erişebilmemiz açısından büyük avantaj sağlamaktadır.